

Європарламент підтримав кандидатський статус для України і Молдови

Європейський парламент у четвер, 23 червня 2022 р., ухвалив резолюцію із закликом надати статус кандидата на членство в Європейському Союзі для України та Молдови, а також підтримати європейську перспективу для Грузії.

Резолюцію підтримали 529 депутатів Європарламенту, проти висловилися 45, ще 14 – утрималися.

У документі парламентарі закликають Європейську раду надати Україні та Республіці Молдова статус кандидата в ЄС «невідкладно». Те ж саме рекомендується для Грузії, «коли її уряд виконає» пріоритети, зазначені Європейською комісією.

У контексті жорстокої російської загарбницької війни проти України цей крок буде привертати увагу до демонстрації лідерства, рішучості та бачення, кажуть євродепутати. Вони наполягають на тому, що не

існує «швидкого шляху» для членства в ЄС і що вступ залишається структурованим і заснованим на заслугах процесом, який вимагає виконання критеріїв членства в ЄС і залежить від ефективного впровадження реформ.

Парламент запрошує владу України, Республіки Молдова та Грузії «недвозначно продемонструвати свою політичну рішучість реалізувати європейські амбіції свого народу», прискорити реформи з метою якнайшвидшого ефективного виконання критеріїв членства в ЄС.

У резолюції наголошується, що немає альтернативи розширення, яке є «більш ніж будь-коли геостратегічною інвестицією» у стабільний, сильний та об'єднаний ЄС.

Перспектива повноправного членства в ЄС для країн, які прагнуть стати членами ЄС, відповідає власним політич-

ним, економічним інтересам та інтересам безпеки Європейського Союзу.

Депутати Європарламенту також вимагають, щоб процес розширення був «відновлений» і розблокований щодо Західних Балкан.

Резолюція є рекомендаційною, але Європейська рада майже напевне ухвалить позитивне для України рішення, про що у четвер вранці оголосив глава Євроради Шарль Мішель.

Україна подала заявку на членство в ЄС 28 лютого 2022 року, на п'ятий день повномасштабного вторгнення Росії.

У ЄС зазначають, що офіційні переговори з кандидатами розпочнуться після виконання ними умов, зазначених у висновках Єврокомісії щодо заявок на членство.

«Європейська правда», 24 червня 2022 р.

Учні Орябинської ОШ – в Братиславі

Орябинська Основна школа Старолубовнянського округу відома тим, що в ній вивчається українська мова. Учні школи регулярно беруть участь в різних змаганнях, в тому числі у змаганнях з художнього читання поезії та прози в рамках Фестивалю драми і художнього слова ім. О. Духновича.

На днях учні Орябинської Основної школи побували в Братиславі. Своїми враженнями про їх поїздку в столицю Словаччини вони діляться на веб-сторінці школи. Вони, між іншим, пишуть:

22 – 23 червня 2022 року були для нас багаті на враження, пізнання та інтересних зустрічей під час перебування в Міністерстві шкільництва, науки, досліджень і спорту СР.

У зустрічі взяло участь тринадцять учнів і четверо вчителів. У перший день після прибуття до Братислави ми пішли подивитися Президентський палац, Братиславський замок і пройшлися по набережній Дунаю. Наступного дня ми відвідали Міністерство шкільництва і виступили з художньою програмою в традиційній орябинській народній нощі. Міністрові шкільництва Браніславу Іреглінгові і працівникам міністерства ми представили нашу школу, культуру, звичаї та говірку Орябини.

Згодом нас запросили оглянути робочі місця працівників міністерства.

Це була сповнена емоцій зустріч, яку ми запам'ятаємо надовго.

-р-

Останнє засідання перед з'їздом

У суботу, 18 червня 2022 р., в Пряшеві відбулось останнє, десяте засідання Центральної ради Союзу русинів-українців СР у цьому виборчому періоді.

В ході засідання було підсумовано діяльність організації за останній виборчий період і було констатовано, що діяльність проходить у згоді з Статутом організації та в інтенціях висновків VII з'їзду СРУСР.

Центральна рада СРУСР ухвалила доповідь про діяльність організації від 9-го засідання Центральної ради Союзу, План технічно-організаційного забезпечення VIII з'їзду СРУСР і тези доповіді.

Центральна рада СРУСР постановила підготувати VIII з'їзд СРУСР за Планом технічно-організаційного забезпечення з'їзду, допрацювати матеріали з'їзду на основі зауважень та приміток Центральної ради СРУСР.

Центральна рада СРУСР скликала VIII з'їзд СРУСР на 2 липня 2022 року.

-мі-

▲ Робоча президія Центральної ради СРУСР (зліва): Віктор Бандурчин, Людмила Ражина, Павло Богдан.

«Лемківська ватра» – символ єднання Фестиваль відбудеться 22. – 24.7.2022 року в Ждині

Об'єднання лемків у Польщі інформує, що 40 «Лемківська ватра» у Ждині відбудеться 22 – 24.7.2022 року. Організатори вважають Ватру місцем зустрічей розкиданих по світах лемків з рідним словом, рідною культурою, місцем єднання в єдину неполітичну родину. Закликають лемків-русинів-українців єднатись, не ділитись:

Без огляду на війну, наше життя іде далі, як в Україні, так і гев в нас. В так ви-

-мі-

няткових, драматичних умовах, тим паче треба нам вказувати, же зме разом, лемки-русини-українці, же зме міцни, маме рушіюну силу і добру енергію, же нашой культури не годен знищити. Не зважаючи на трагічні події в давних роках і знеска – далі тирваме.

Будме разом в Ждині 22-24 липня.

Чекаме Вас, чекаме на кожного, кому близка наша культура.

Розвиток культури національних меншин Словаччиною сьогодні уявляється через реалізацію різних проєктів в галузі культури. Такий спосіб допомоги прирікає національні меншини на животіння, точніше кажучи, доживання, аніж на цілеспрямований прогресуючий розвиток. Без цілеспрямованої підготовки майбутніх професіоналів, які мали б забезпечити перспективи для розвитку національної культури, національна меншина, по суті, приречена на регрес.

Нещодавно в Братиславі відбулось засідання фахової ради за українську національну меншину Фонду підтримки культури національних меншин. Сьогодні активні осередки українських громад у Словаччині зосереджені, головним чином, в Пряшеві, Свиднику, Кошицях, Братиславі та в декотрих інших міс-

цевостях. На днях були опубліковані перші офіційні дані. З-поміж ухвалених проєктів виділяються традиційні акції культури, які реалізують СРУСР (Пряшів), Спілка українських письменників Словаччини (Пряшів), Союз скаутів ПЛАСТ українсько-русинської національності (Кошиці), «Карпати» (Кошиці), Музично-драматичний ансамбль Т. Шевченка (Братислава), Українська недільна школа (Братислава), Словацько-

українське товариство (Братислава), Русинсько-українська ініціатива (Свидник). Декотрі проєкти реалізує спільними силами СРУСР з окремими сільськими урядами.

Певна частка коштів була ухвалена також для української періодичної преси Словаччини – журналів «Дукля» і «Веселка» та газети «Нове життя», а також для видавання українських книжок.

-мі-

Проєкти 2022 року

68 Свято культури русинів-українців Словаччини

29. – 31. 7. 2022

СВИДНИК

Криза читання, читання в кризі?

Книги чудові. Вони не тільки відкривають двері до мудрості та розширюють наш кругозір, вони також роблять нас кращими людьми, ми чудово відпочиваємо та покращуємо якість свого життя. Однак сучасні часи відсунули книги далеко за межі планшетів, комп'ютерів і телебачення.

У той же час читання книг має великий вплив на розвиток мовлення, словникового запасу чи уяви. Тому не варто недооцінювати важливість читання і знайомити дітей з книжками з раннього віку, адже вони дають дітям можливість мріяти та розвивати уяву. Читання книг також розвиває розум, підвищує інтелект, покращує аналітичне мислення, знімає стрес, зміцнює пам'ять, тренує концентрацію та легко навчає. Незважаючи на ці характеристики та переваги книг, у сучасному світі є проблеми з їх читанням, навіть говорять про кризу читання. Хто і що є причиною цього явища?

З цього питання в Піддуклянській бібліотеці у Свиднику 22 червня 2022 року відбувся семінар за підтримки Фонду підтримки мистецтва в рамках однойменного проєкту. На семінарі виступили сім лекторів, які у своїх доповідях розглянули актуальну кризу читання дітей, їхнє ставлення до книги, обговорили потребу читання, як читання впливає на психо-

логічний розвиток дитини, поведінку, мислення та дії з точки зору психолога, ставлення учня до книги, потреба в читанні, як художній текст впливає на дитяче сприйняття, критичне мислення та розуміння прочитаного, як соціальні мережі та сучасні інформаційні технології впливають на дитяче читання, де читання книжок для дитячого мозку відрізняється від оповідань на планшетах, мобільних телефонах чи на телебаченні, ставлення до читання та читання як інструмент письменника для представлення власних ідей, які ведуть до написання літературного твору, використання бібліотеки для читання, навчання, пошуку інформації та

впливу бібліотеки на дітей читачів і як розвивати їх читацьку грамотність.

Наприкінці, а також протягом усього семінару відбулася жвава дискусія, в якій педагоги, бібліотекарі та лектори обмінювалися думками між собою. Модератором семінару був директор бібліотеки Каміл Бенько, який висловлює подяку авторам доповідей, дискусіантам та всім присутнім. Віримо, що питання читання, яке обговорювалося на цьому семінарі з різних точок зору, не залишиться байдужим для бібліотек, шкіл, батьків та інших зацікавлених сторін, яких цікавить ця тема.

Матеріали семінару будуть опубліковані в окремому збірнику.

**Н. М., Е. К.
Піддуклянська бібліотека,
Свидник.**

▲ В ході семінару виступив голова Спілки українських письменників Словаччини, прозаїк Іван Яцканин.

Віктор Коваль

20 червня 2022 року в Пряшеві помер журналіст, культурно-громадський діяч Віктор Коваль.

Віктор Коваль народився 11 жовтня 1935 року в Дрениці Сабинівського округу. Після закінчення української основної школи навчався в Пряшівській економічній школі і почав працювати в Окружному національному комітеті в Сабинові. У 1955 році продовжив навчання у Київському державному педагогічному інституті ім. Драгоманова, який з дипломом закінчив у 1960 році.

Після повернення з Києва Віктор Коваль працює в Пряшівській українській студії Словацького радіо, де на протязі 14 років готував передачі з різних ділянок життя українців Словаччини. В основному орієнтувався на економічні питання, українське шкільництво Словаччини та проблематику культури. Він всебічно захищав інтереси українського населення Словаччини.

В 70-х роках ХХ ст. його погляди не збігалися з офіційними поглядами партійно-державних представників, тому йому було заборонено працювати в галузі культури та на радіо. Віктор Коваль був змушений іти працювати в пряшівське підприємство «Агрозет».

14 грудня 1991 року його було обрано головою Союзу русинів-українців, де він певний час був першим заступником голови Ради СРУСР. На посаді голови Віктор Коваль оживив діяльність Союзу, його комісій, в тому числі й Українського наукового товариства, активно виступав проти поділу нашої національності, особливо проти політичного русинства. Організував хід свят і фестивалів, брав особисту участь в їх підготовці і проведенні. Організацію довів до II-го з'їзду Союзу.

В особі Віктора Ковалю наша громадськість втрачає людину, яка послідовно боролась за збереження української культури і відстоювала національно-культурні інтереси української національної меншини Словаччини.

Вічна йому пам'ять!

Останнє прощання з покійним відбулось 23 червня 2022 р. в Домі жалоби в Пряшеві. Від імені Союзу русинів-українців СР, Словацького синдикату журналістів і працівників колишньої пряшівської Української студії Словацького радіо попрощався заступник голови ЦР СРУСР Павло Богдан.

-мі-

Життєвий ювілей зустрів виставкою фотографій Виповнюється 70-річчя Ладислава Цупера

з рідним краєм, хоч залюбки мандрує світами. Радо поринає у фольклорне дійство, бо воно нагадує йому давні роки дитинства і ніжну материнську пісню над колыскою. Улюблені народні пісні на відкритті виставки виконала музичний педагог Яна Любимова.

Ладислав Цупер народився 23 червня 1952 р. у Нижньому Миросові Свидницького округу. У 1971 році закінчив Середню школу художнього промислу (SŠUP) у Братиславі, відділ художньої фотографії. Почав працювати художнім редактором і фоторепортером в українському журналі «Дружно вперед». Через рік пішов вчитися на педагогічний факультет УПІШ у Пряшеві – комбінація образотворче мистецтво – українська мова.

Після проходження основної військової служби в 1977 році повернувся на колишню посаду в редакції. У 1981 році почав працювати технічним, а потім і художнім редактором у Словацькому педагогічному видавництві в Братиславі, відділі української літератури в Пряшеві. У цей період, крім художньої фотографії,

▲ Виставку фотографій Ладислава Цупера (на фото вправо) відкрив Павло Богдан.

він також ілюстрував календарі та малював картини. Він зосереджувався в основному на пейзажі навколо сіл, де планувалося будівництво Старинської греблі.

У 1993 році відкрив власне видавництво, в якому випускав листівки, календарі, плакати, каталоги та книги.

Довгий час співпрацює з Музеєм сучасного мистецтва Енді Варгола в Меджилабірцях, зараз співпрацює переважно із Союзом русинів-українців Словацької Республіки, для якого розробив та видав ряд плакатів, запрошень, дипломів та книг. Він також спроектував і реалізував 16 сцен для огляду народних пісень «Маковицька струна» в Бардієві і Пряшеві та для фольклорного ансамблю «Карпатянин».

Видав чотири книжкові фотоальбоми, а у співпраці з Міланом Калявським цінну публікацію «Prešov fotograficky», в якому подано переріз розвитку фото-

графії через роботу цілого ряду пряшівських фотографів.

У своєму видавництві він продовжує друкувати словацьку та українську поезію та прозу. Ці видання він готує графічно та здебільшого ілюструє своєю художньою фотографією. Наразі він був куратором багатьох виставок

художників і фотографів у Словацько-українському культурно-інформаційному центрі, а також у галереї «Атріум» у Пряшеві, яка також експонувала виставки в Ниредьгазі (Угорщина), Пльні (Чехія), Кросні (Польща) та Ужгороді (Україна). Він зосереджується переважно на художній виставковій фотографії. Також любить фотографувати портрети, натюрморти, міську та сільську архітектуру, але найбільше пейзаж. Його захоплювали переважно фотогенічні Карпати, що тягнуться через Польщу, Словаччину, Україну та Румунію.

Наразі у Ладислава Цупера було 30 персональних фотовиставок. Брав участь у кількох колективних виставках та 12 міжнародних пленерах у Словаччині та за її межами. Його виставки можна було оглянути у Польщі, Угорщині, Чехії, Україні та Франції. Його художні фотографії знаходяться у приватних колекціях Словаччини, Польщі, Німеччини, Франції та США.

Тож щиро запрошуємо оглянути виставку фотографій Ладислава Цупера в Словацько-українському культурно-інформаційному центрі в Пряшеві.

Вітаємо ювіляра з життєвим ювілеєм з побажанням міцного здоров'я і творчих успіхів.

З роси і води!

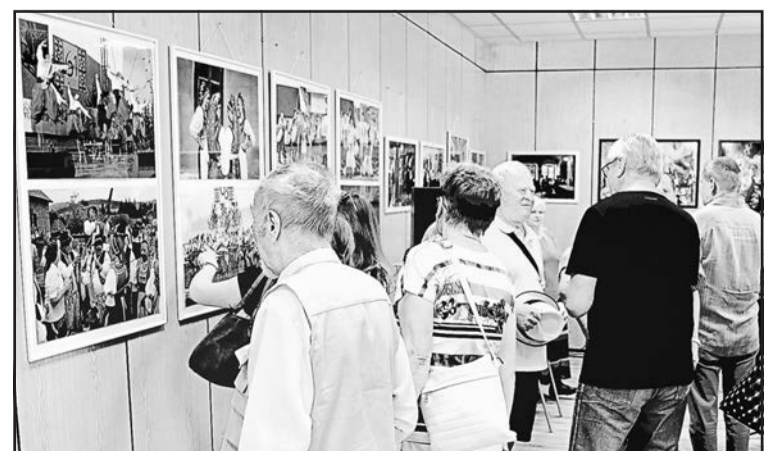
-мі-

Фото Івана Яцканина.

24 червня 2022 року в Словацько-українському культурно-інформаційному центрі в Пряшеві була відкрита виставка художніх фотографій Ладислава Цупера.

Виставки фотографій Ладислава Цупера, як правило, бувають багатолюдними, бо сюди сходяться фотографи, художники, працівники преси, велика родина любителів мистецтва. Так було і на цей раз. Відкриваючи виставку, заступник голови ЦР СРУСР Павло Богдан сказав, що Ладислав Цупер відомий широкій громадськості як видавець, ілюстратор, автор книжкових публікацій, а передусім як фотограф. Він душею постійно

Подарунок на 75-річчя

Довгим і важким для мешканців був шлях до будівництва барачкової лікарні. Люди під Дуклею були надзвичайно вдячні за будівництво шпиталю міністру оборони ген. Людвікові Свободі, який після відвідання Східної Словаччини у лютому 1946 р. одразу почав діяти. Влітку 1946 року майже готовий госпіталь був знищений міною, тому його довелося починати заново. Лікарня, яку було відкрито 2 лютого 1947 р., налічувала 50 ліжок, в ній було 12 працівників

на чолі з МУДр. Махалеком. Приміщення було обладнано операційною, лабораторією, кухнею, пральною, рентгеном. До того часу порятунком для області був МУДр. Мирон Прибула. Молодий лікар, який з 1 травня 1945 року став дільничним лікарем.

Приматорка міста Свидника Марцела Іванчова на знак вдячності медичним працівникам подувала свідничанам дерево. ГІНКО – це дерево, яке виростає на висоту понад 20 метрів, проживе до 3000 років, зцілюється, це дерево, яке викликає повагу, пережило всю турбулентність сьогодення.

«Сьогодні разом із директором лікарні Славком Родаком ми посадили ГІНКО – виняткове дерево у Свиднику – саме там, де ми нещодавно стояли разом із старостами сіл всього регіону і депутатами Миського представництва і Пряшівського самоврядного краю запустили петицію за нашу Свидницьку лікарню» – сказала Марцела Іванчова. -ск-

Ще складнішим є питання про етноніми *русин*, *руснак* та їх відношення до закарпатських прізвищ *Рус*, *Русан'ук*, *Русинка*, *Русинко*, *Русинкович*, *Русинчак*, *Русич*, *Русінко*, *Рус'кий*, *Рускович*, *Русн'ак*, *Русник*, *Русул*, *Русчак*, *Русичин*, а передусім, до прізвищ *Русин* та *Руснак*. Взагалі поширення є погляд, за яким етнонім із коренем *рус-* принесли на Закарпаття східні слов'яни з Прикарпаття ще до X ст., тобто ще до приходу угорців. Однак для доведення цього погляду нема засвідчених аргументів. Коли прийняти думку про те, що етнонім *Русь* та похідні від нього «руський», «русин» у етнічно-територіальному значенні до XIII ст. стосувалися навіть не всіх східних слов'ян, а лише київсько-переславських земель [Генс-1 16-30; Брайч 139], що на південні та південно-західні землі України він поширився тільки у XIII ст. [Мицюк 15; Генс-1 21-22], то треба прийняти і той погляд А. І. Генсьорського, за яким назва *русин* (*Русь*, *руський*) не могла з'явитися на Закарпатті раніше 896 року, тобто до приходу угорців у басейн середнього Дунаю. У такому разі цю назву принесли на Закарпаття або ті русини, які десь під Києвом приєдналися до угорського походу, або ті окремі групи руської княжої дружини, які протягом X-XII сторіччя з дозволу чи на запрошення угорських королів осідали то тут, то там за Карпатами.

Однак А. І. Генсьорський у цьому твердженні не є оригінальним. О. Л. Петров ще 1930 року писав: «раніше XII ст., та й то, скоріше, його кінця «руських» не могло бути за Карпатами – крім військових поселень у різних частинах Угорщини, колоній із осіб вищого класу – княжих дружинників. Проте «східні слов'яни» – під різними назвами – без сумніву могли проникати і проникали за Карпатський хребет набагато раніше – можливо, що ще в VII-VIII в. Пізніше ці «східні слов'яни» або зникли серед інших народів, або злилися зі своїми одноплемінниками, які приходили в Угорщину вже з іменем «руських» ([ПеДрев XI]).⁴ До цього ще додамо, що в найдавніших місцевих латинських документах усіх східних слов'ян,

Карпатські українці на історичних стежках (3)

які жили на Закарпатті, називали етнонімом *ruthenus*, рідше – угорським його потурченим відповідником *orosz*.

Де, коли і як з'явився вперше латинський варіант етноніма «русин» – *ruthenus*, нам невідомо. Що ж до угорського відповідника *orosz*, то тут треба, очевидно, погодитися з думкою І. Орлая, який ще 1824 року у листі до секретаря «Общества истории и древностей российских» висловився, що угорці вже з давніх-давен називають росіян, галичан, закарпатських українців і взагалі всіх східних слов'ян «оросами», і що назву «орос» угорці принесли в Паннонію ще з Кавказьких гір у IX ст. [Свенц 44-46]. З часом терміном *orosz* угорці почали називати всіх місцевих українців, а десь із кінця XIX ст. з терміном *orosz* в угорців починає конкурувати термін *ruszin*.

Не будемо вдаватися тут до аналізу всієї лінгвістичної аргументації А. І. Генсьорського, до того, що в ній за специфічно закарпатські видаються і речі західнослов'янські та східнослов'янські, що в ряді випадків автор нехтує законами семасіології, а зупинимося лише на одному із слабких її місць. А. І. Генсьорський виходить із засади, за якою «серед закарпатських українців етнічна назва «русин» була жива майже до останніх часів» [Генс-2 78]. Насправді це не зовсім так. Назва «русин» як етнічна самоназва автохтонного українського населення на Закарпатті є відносно новою. Вона почала активно поширюватися тут лише в XIX столітті, передусім, будителями та місцевою «руською» інтелігенцією, яка знаходилася під сильним впливом галицьких русинів (див. [Свенц 44-46, 57; Мицюк 16; Г. Герровський. Как называется себя народ Пряшевщины. – ж. «Костер», Пр., 1947, № 1 – 2. – Далі: Гер-1 9]. Особливу роль у її поширенні зіграли два програмові вірші місцевого поета О. В. Духновича, а саме «Я русин був, есм і буду» та «Подкарпатські русини, оставте глубокий сон». Другий із цих вір-

Населення України – прогноз соціолога

Населення України до 2030 року скоротиться у кількості до 35 мільйонів осіб, у найгіршому – до 30 мільйонів.

Такий прогноз в інтерв'ю озвучила директорка Інституту демографії та соціальних досліджень Елла Лібанова.

За словами Лібанової, наслідок війни з росією українців поменшає на мільйони. Зокрема, тому що війна тягне за собою підвищення рівня смертності, зниження народжуваності та погіршення стану здоров'я, зокрема через стреси, не своєчасне лікування та недоступність якісної медичної допомоги.

«Але все ж ці втрати не несимуть катастрофічного характеру – вони будуть вимірюватися тисячами, а не мільйонами», – сказала вона.

Мільйонні втрати населення пов'язані з міграцією. «Без сумніву, частина евакуйованих жінок та ді-

тей осяде за кордоном, налагодить побут і ніколи не повернеться до України. Більше того, до них поїдуть чоловіки та батьки, коли така можливість з'явиться», – вважає Лібанова.

«Якщо війна триватиме, наприклад, ще шість місяців – жінки, які спочатку не мали наміру емігрувати, знайдуть собі стабільну роботу за кордоном і там залишаться».

Відтак це можуть бути варіанти втрат від 600 тис. до 5 млн співвітчизників», – каже соціолог.

Крім того, на думку Лібанової, бебі-буму в Україні після війни не буде, як це було за часів Другої світової війни – головним чином завдяки розвитку контрацептивів у XXI столітті.

«Війни, після яких відбувалися бебі-буми, закінчилися в середині минулого століття. Тоді вони тривали роками, подружжя було розведене довго, чоловіки поверталися після трива-

лої відсутності, і жінки народжували стільки дітей, скільки вдавалося. Зараз народжуються переважно ті діти, яких бажують батьки. А батьки стурбовані не так народженням дітей (більше 1-2 на сім'ю), скільки власним життям – розвитком, освітою, кар'єрою, відпочинком тощо», – пояснила вона.

Нагадаємо, за даними Держстату, станом на 1 грудня чисельність населення України оцінювалася у 41,208 млн осіб.

Раніше в ООН заявляли, що населення України скорочується одним із найшвидших темпів у світі. До 2050 року кількість українців може зменшитися до 35 мільйонів.

Науковці Національної академії наук прогнозували, що до кінця XXI століття населення України скоротиться до 22 мільйонів.

pravda.com.ua

ні, в устах народу в наш час побутує тільки етнонім «руснак» [Гер-1 7-9], вважає, що так було не завжди. На думку Г. Герровського, етнонім *руснак* на польсько-словацько-українському пограниччі з'являється лише десь у XV-XVI сторіччях, коли давні етноніми і катойконіми на -їнин, -янин, -ин типу слов'янин, полянин, русин втрачають суфікс одиничності -ин і замість цих етнонімів усталюються новіші і зручніші назви з суфіксом -ак (-як). Як сучасні західнослов'янські етноніми типу *Polak*, *Slovák* прийшли на зміну давнішим етнонімам типу *Polanin*, *Polan*, *Slovbnin*, *Slovan*, так і нинішній карпатський етнонім *руснак*, мовляв, за аналогією до назв *поляк*, *словак* прийшли на зміну давньоруському етнонімові «русинь». Отже, суфікс -нак, на думку Г. Герровського, додавався до основи «русин» після елізії суфікса одиничності -ин [Гер-1 7-10; Гер-2 47-48]. Привертає увагу й те, що в основі назви «руснак» Г. Герровський якось нечітко визначає корінь («Русь» чи «рус-») і суфікс («-ак» чи «-нак»).

Загалом положення Г. Герровського досить щедро ілюстровані і справляють враження серйозних. Однак до переконливих їм далеко. По-перше, Г. Герровський нічим не доводить, що до XVI ст. корінне українське населення Закарпаття справді називало себе «русинами». З таким же успіхом можна твердити, що апелятив «русин» на Закарпатті ніколи не був живою самоназвою автохтонного східнослов'янського населення, що латинський чи грецький термін *ruthenus* угорці перенесли на закарпатських українців із інших східних слов'ян, а назву *orosz* принесли з-під Києва чи з Кавказу ще в XI ст.⁵

По-друге, якби побутування етноніма *руснак* обмежувалося лише Пряшівщиною чи західними районами Закарпаття, то ще можна б ставити його появу в якусь залежність від західнослов'янських етнонімів і катойконімів типу *поляк*, *словак*, *краков'як*, *ліп'як*, *морав'як*, *п'раж'як*. Але ж етнонім *руснак* охоплює всю територію Закарпаття, має певне поширення в румунському Мараморосі та в

(Продовження на 4 стор.)

Володимир Зеленський звільнив посла Юрія Мушку

Президент Володимир Зеленський 24 червня видав указ № 441/2022 про звільнення Надзвичайного і Повноважного посла України в Словацькій Республіці Юрія Мушку.

Подібними указами були звільнені українські послы у Грузії та Португалії.

Мова йде про Ігоря Долгова та Інну Огнівець.

Всі троє послів обіймали посади тривалий час та були призначені ще п'ятим президентом Петром Порошенком.

Інна Огнівець почала роботу в жовтні 2015 року, Юрій Мушка – у листопаді 2016 року, Ігор Долгов – у лютому 2017 року.

Керівники дипломатичної місії України в Братиславі: Роман Мар'янович Лубківський (1992 – 1993), Петро Данилович Сардачук (1993 – 1995), Дмитро Васильович Павличко (1995 – 1998), Юрій Олександрович Рилач (1998 – 2004), Сергій Іванович Устич (2004 – 2005), Інна Василівна Огнівець (з 30.12.2005 по 05.02.2010), Іван Іванович Холостенко (2010) т.п., Олег Олодарович Гаваші (2010 – 2016), Юрій Юрійович Мушка (листопад 2016 р. – 24 серпня 2022 р.).

З-поміж них українська громада Словаччини найбільш позитивно оцінювала діяльність Інни Огнівець.

Сторінки минулого (58)

ВЕЛИКІ СТАШКІВЦІ – VEĽKÉ STAŠKOVCE – місцева частина села Сташківці (окр. Стропків)

Від 1960 року Великі Сташківці і Малі Сташківці об'єдналися і стали одним селом – Сташківці.

Одні історики, в тому числі Ян Бенко, вважають, що Сташківці були засновані на німецькому праві. Назву селу дало ім'я місцевого шолтиса Сташка. Село належало Стропківському панству. Приблизно в 20-х – 30-х роках XIV ст. Стропків перейняв німецьке право з Бардієва. (На цьому місці додаємо, що більшість міст на нашій території засновували німецькі колоністи. Тим самим Бардієв і Стропків стали розсадниками католицизму в області, яка на той час належала до орбіти Церкви східного обряду і східної культурної традиції).

Дальші історики, в тому числі Ф. Уличний, доводять, що Сташківці були заселені в XVI ст. русинами і тим самим приходять до висновку, що село було заселене на волоському праві.

Історичні назви Великих Сташківців: Staskenhaw (1408), пізніше Великі Сташківці (Veľké Stažkovce), Шариські Сташківці (Šarišské Stažkovce) (1920), Великі Сташківці (Veľké Stažkovce) (1927).

Хотарні назви: Над Сопковим, Палуганки, Над липов, Сідринки, Над Черешньовов, За потоком, На ріні, На грабинах, Лани, Над лазом, Пасіки, Верлого, Млинський потік, річка Хотчанка.

Традиційно наші історики вважають (Великі) Сташківці селом, в якому здавна проживають русини. Сташківці належали до Маковицького панства, а в XVI ст. село було доселене і належало вже Стропківському панству. В 1787 р. село мало 17 будинків і 140 жителів, в 1820 р. – 20 будин-

ків і 156 жителів. Жителі були сільськими господарями і дроворубами.

Записи в урбах Стропківського панства з 1556 і 1567 рр. засвідчують, що в селі жив шолтис і проживала українська людність – волохи-русини. (Великі) Сташківці на той час були малим селом.

Чеський археолог, етнограф, історик-славист Л. Нідерле Сташківці, Колбівці, Брусницю, Якушівці, Кришлівці, Детрих, Вальків, Петківці, Кошківці та декотрі інші причисляв до словацьких сіл на противагу Зубному, Притулянам, Ольці, Правривцям, Репейову, Велькропу, які вважав руськими, тобто що в них проживає українська людність – русини.

З історично задокументованого листа опришків від 15.8.1493 р. відомо також, що цих країв, в тому числі Сташківців, доторкнулася діяльність відомої збійницької групи Федора Головатого (Главатого) (нар. кінцем XV ст. – помер 1495 р.), яка в 1492 – 1495 рр. діяла здебільшого в українській історичній етнічній області на сході сьогорнішньої Словаччини, а саме в районі міст Гуменне, Снина, Меджилабірці, Свидник, Стропків, і Бардієв.

-мі-

Палітра емоцій. З життя українських біженців Пряшева

Уже декілька місяців поспіль сильна і незламна Україна бореться за свою свободу, честь, гідність, за мирне і вільне життя. Допоки гор-

стнула пані Татіана Новакова, громадська активістка і координаторка проекту «Допомагаємо українцям в Пряшеві». Метою цієї роботи бу-

її народу. Протягом червня є можливість побачити фотографії Ганни Руденко у торговому центрі «ZOC MAX» у Пряшеві.

титрами на екрані (Юлія Разусова, Вероніка Гусовська).

Твір Олени Астасьєвої набув надзвичайно сильного емоційного зву-

ді захисники нашої землі боряться рідний край, їхні дружини, діти, батьки почасти є внутрішньо переміщеними особами або ж біженцями у різних країнах. Так сталося, що жорстокість і звірства війни змусили багатьох людей покинути свої домівки, аби врятувати себе, своїх дітей та рідних. Історія кожної такої людини – це ненаписаний роман емоцій, переживань, розпачу, що перемежовується з вірою у світле майбутнє.

Наразі і в Пряшеві проживає чимало біженців з України, які дуже хочуть розповісти свої історії і бути почутими. Зокрема, місяць червень був багатий на різні культурні події, які організували активні творчі люди з України: актори, письменники, фотографи і т. д. Так, 10 червня, у п'ятницю, в торговому центрі «ZOC MAX» у Пряшеві було урочисто відкриття фотовиставки «Люди України» молоді фотографки з Києва Ганни Руденко. Зі вступним словом під час відкриття фотовиставки ви-

ло через фотографії розповісти про людей, які врятували себе та своїх дітей від війни. Ці люди мають свою унікальну історію в Словаччині, яка заслуговує на нашу увагу. Ці фотографії є певною сповіддю про те, як українці зараз живуть, що вони відчувають, чим займаються, про що мріють і як планують своє майбутнє життя. Ганна дає можливість через свій веб-сайт переглянути та прочитати зворушливі та болючі історії людей із фотографій – там ми знаходимо історію самої авторки проекту, історію Ірини з Житомира чи історію родини Артема з Маріуполя. При читанні цих історій сльози навертаються на очі... Відкриття виставки супроводжувалося коротким, але зворушливим виступом українських акторів під керівництвом молоді актриси Наталії Зайковської. Це були люди з фотографій Ганни, які у супроводі віршів поетеси Марини Бабенко-Жирнкової висловлювали надію на краще майбутнє України та

Уже через десять днів після відкриття виставки відбулася ще одна цікава подія. Зокрема, у понеділок, 20 червня, у мистецькому центрі незалежної культури «Wave» у Пряшеві пролунало інсценізоване читання тексту української письменниці Олени Астасьєвої «Словник емоцій воєнного часу». Текст драматург написала у березні 2022 року в Херсоні. Це була спільна мистецька робота молодих українських акторок Наталії Зайковської та Аліни Кравченко, режисера-постановника Олени Кравченко та театру «Slzy Janka Borodáča» (Звукова співпраця Мартін Гусовський, світловий дизайн Лукаш Катущак, виробництво Лінда Дуркачова). Вистава була українською мовою зі словацькими суб-

титрами завдяки високій майстерності українських акторок. Глядачі у камерній атмосфері невеликої зали змогли пережити емоції звичайних українців, яких війна застала зненацька. Паніка, жах, зрада, ненависть і любов, роздратування і відчуття про-

Церковні свята в липні

Другий місяць літа – липень – приносить немало важливих для православних християн свят. Зокрема, 7 липня Різдво Іоанна Предтечі, 12 липня Свв. первоверховних ап. Петра і Павла, 13 Собор свв. 12-ти Апостолів, 15 липня – покладання ризи Пресвятої Богородиці у Влахерні, 24 липня – блаженної княгині Ольги та мучениці Євфимії, 28 липня – святого князя Володимира Великого. Цікаво зазначити, що в православному календарі України на 17 липня припадає свято свя-

щенномученика Павла Ґойдича.

Слід зазначити, що в липні тривають пісні дні, адже триває Петрів піст. В деякі дні липня також передбачені одноденні пости.

На цьому місці зазначмо, що Олександр Духнович у «Місяцеслові» («Місяцеслов на год 1853»), виданому «Літературним заведенням прашовським», так наводить окремі місяці року: януар – січень, фебруар – лютий, март – березень, апрілій – цвітень, май – травень, юній – червень, юлій – липець (косень), авґуст – серпень, септемврій – вресьон (рувень), октоврій – паздерник, ноемврій – листопад, декемврій – студень.

-мі-

